

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนนอกระบบ จังหวัดสมุทรสาคร โดยศึกษาระดับสำคัญในประเด็นต่อไปนี้

1. การบริหารการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีของการบริหารการศึกษา
 - 1.3 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประกันคุณภาพภายใน
 - 2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน
 - 2.3 แนวคิดการประกันคุณภาพภายใน
 - 2.3 หลักการการประกันคุณภาพภายใน
 - 2.4 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.5 แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสมุทรสาคร
3. การจัดการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ
 - 3.1 การรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา
 - 3.2 มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

คำจำกัดความคำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีผู้กำหนดความหมายหลายท่านได้ระบุไว้ดังนี้

Barnard (1968) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

Peter (2005) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

Simon (1960) กล่าวว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันเป็น ศิลปะในการทำ ให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานจนสำเร็จตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว และการบริหารยังเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

Sergiovanni (1998) การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

คำว่า “การบริหารการศึกษา” หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกัน ดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตาม (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2547, น.23)

การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่างที่เรียกว่า 4Ms (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560) ได้แก่

1. คน (Man)

2. เงิน (Money)
3. วัสดุสิ่งของ (Materials)
4. การจัดการ (Management)

ดังนั้น การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ผู้บริหารจะ บริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎี และหลักการบริหาร เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และ สิ่งแวดล้อม จึงพูดได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถประยุกต์เอาศาสตร์การ บริหารไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

1.2 แนวคิดและทฤษฎีของการบริหารการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษา มีวิวัฒนาการจนถึงปัจจุบัน ในที่นี้จะขอ นำเสนอหลักการ แนวคิดที่เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.33-38)

1.2.1 การบริหารการศึกษาระดับพื้นฐาน

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย
 - (1) การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544
สาระ แกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ
 - (2) นิเทศการใช้หลักสูตร
 - (3) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
 - (4) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - (1) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
 - (2) ส่งเสริมใหม่การพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - (1) กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
 - (2) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

(3) ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

(2) ประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่น

5) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

(1) สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

(2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้

6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมให้ครูผลิต และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน

(2) ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7) การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย

(1) การจัดระบบนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

(2) ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

8) การแนะแนวการศึกษา ประกอบด้วย

(1) การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยง กับกระบวนการเรียนการสอน

(2) ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของผู้ปฏิบัติการสอนทุกคนในสถานศึกษา

9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย

(1) จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(2) กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ประกอบด้วย

- (1) การศึกษาสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
- (2) ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น

11) ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ

12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2.2 วงจรคุณภาพตามทฤษฎีของเคมมิส

กระบวนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart กระบวนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988 : 11) ประกอบด้วยกิจกรรมการวิจัยที่สำคัญ 4 ขั้นตอนหลัก คือ

- 1) การวางแผนเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Planning)
- 2) ลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action)
- 3) สังเกตการณ์ (Observation)
- 4) สะท้อนกลับ (Reflection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (Re-Planning)

1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) .ศ. 2553 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ได้กล่าวถึง มาตรฐานการศึกษา ว่าเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งรวมถึงการประกันคุณภาพภายใน ที่เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้น ตามมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้สถานศึกษาและให้มีการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริการการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่

2. การประกันคุณภาพภายใน

2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ผู้ปกครองประชาชนและสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพผู้ที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และเป็นที่ยอมรับของสังคมมีนักวิชาการและผู้ให้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

อรุณ เรือนเพชร (2550, น.9) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง มาตรการแผนงาน และการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จะจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้มาตรฐานตามที่กำหนด

เบญจพร ช่างตริก (2553, น.15) ได้สรุป ประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาเองหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น

สุถาวรณ บุญล้อม (2554, น.18) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยบุคลากรสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2554, น.25) ให้ความหมายของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าเป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงาน ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวหรือชุมชนตามความเหมาะสม ด้วยการบริหาร

จัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะครู และผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือ ผลประโยชน์เกิดกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก

นิติธร ปิลวาสน์ (2556) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติการหลักอย่างเป็นระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

เพราะฉะนั้น การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึงการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการเรียนการสอนกระบวนการบริหาร โดยมีการควบคุมคุณภาพและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพผู้จบการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

2.2 แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา

อัศวิน สุขแสง (2555, น.1) กล่าวถึงแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษามีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งระบบต่างๆ ให้มีความพร้อมกับการขยายตัว มีการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้สถาบันการศึกษาของประเทศไทย จำเป็นจะต้องสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษา ในแต่ละส่วนดำเนินไปอย่างมีระบบ แบบแผน และสามารถตรวจสอบได้อย่างถูกต้องโปร่งใส สาธารณชนสามารถรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันการศึกษา จึงได้มีแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรงได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีแนวคิดในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน

1. การพัฒนาคุณภาพ (Quality Control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ (Quality Audit) และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง โดยการตรวจ

เยี่ยม และประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การช่วยเหลือและเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกในการจัดทำ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนั้น จะต้องทำให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ การบริหารจัดการนี้เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยต้องมีกระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) ตรวจสอบประเมินผล (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) ซึ่งหลักการนี้เป็นการบริหารคุณภาพวงจร (PDCA) ของเดมมิ่ง วงจร PDCA เป็นวงจรการวางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ และปฏิบัติ เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุง มีพัฒนาการจากการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ โดยมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง

ทั้งนี้อาจอธิบายถึงกระบวนการ 4 ขั้นตอนโดยสังเขปได้ดังนี้

1) วางแผน (Plan) ต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่นการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายให้ชัดเจนการกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการควบคุมการกำหนดวิธีการทำงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้น

2) ลงมือทำ (Do) ได้แก่ศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง และลงมือปฏิบัติ เก็บข้อมูลคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

3) ตรวจสอบ (Check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและการประเมินผลสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เช่นตรวจสอบว่างานที่ทำได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ตรวจสอบว่าคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น

4) ปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง (Act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผนพบว่ามีความผิดพลาดหรือข้อบกพร่อง ต้องทำการแก้ไขและปรับปรุง เช่นแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหาค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีกหาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้นๆ โดยตรง เป็นต้นเมื่อมีการนำ PDCA มาใช้ในการปรับปรุงการบริหาร โดยเฉพาะเน้นด้านการควบคุมคุณภาพ จึงมีการขยายผลกระบวนการ เพิ่มขึ้นจนเชิงปฏิบัติโดยละเอียดมากขึ้น แต่ในแนวคิดหลักยังคงขั้นตอนสำคัญทั้ง 4 คือ plan-do-check-action อย่างครบถ้วน นอกจากนี้อาจมีการขยายผลวงจร PDCA เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงรูปธรรมอย่างชัดเจนมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ
2. การตรวจติดตามคุณภาพ
3. การประเมินคุณภาพ

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาข้างต้นทำให้ทราบถึงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจนมากขึ้นเป็นผลทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน สามารถที่จะนำกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาและวงจรคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน และเป็นภาพรวมที่มีคุณภาพต่องานประกันคุณภาพขององค์กรหรือหน่วยงาน แต่การที่งานในแต่ละด้านจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ องค์กรหรือหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของสังคม เนื่องจากพ่อแม่มีสิทธิ์เรียกร้องให้สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จัดการศึกษาให้แก่ลูกอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ลูกมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน และที่สำคัญคือ ทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่สังคมต้องการ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ต่อไปไม่ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองจะส่งลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาใด จะมีความมั่นใจได้ว่าสถาบันศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องวิ่งเต้นหรือฝากลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง (นิธิธร ปิลวาสน์, 2554, น.1)

การประกันคุณภาพภายใน เป็นการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น เอง ถือได้ว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน และดำเนินงานตามแผน ติดตามประเมินผลการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551, น.5)

จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษานั้นเน้นการวางอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นเป็นการสร้างความมั่นใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณภาพและการที่โรงเรียนต่างๆจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลผลิตตามจุดหมายของหลักสูตรและมีคุณภาพใกล้เคียงกันนั้นจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้

กลางเป็นมาตรฐานใน 3 ด้านประกอบด้วยมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียนมาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือมีคุณภาพสูงกว่ามาตรฐานกลางสิ่งสำคัญต้องตระหนักว่าทำอย่างไรนักเรียนและผู้ปกครองจะเกิดความพึงพอใจและประทับใจในสินค้าและบริการซึ่งจะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ

2.3 หลักการการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาครอบคลุมถึงมวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการและทางการบริหารจัดการที่มีการวางแผนล่วงหน้าและมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้การออกแบบและการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาจะยึดหลักการต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, น.11)

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกคุณภาพภายในหมายถึงความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือทุกระดับชั้นเรียนคุณภาพภายนอกหมายถึงความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศชาติในการแข่งขันทางธุรกิจการค้าและทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษาและเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์หลักตรรกะและความสมเหตุสมผล

4. การตรวจสอบการวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาเพื่อข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ

5. คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานวิชาการกรอบหลักสูตรและแผนการสอน) และกระบวนการทำงาน (การเรียนการสอนการบริหารหลักสูตรครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษาเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ทักษะและความมั่นใจและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับและการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆในเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค

8. ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจ (Commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, น.12)

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) จะประกันว่ามีการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการควบคุมปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ การควบคุมดังกล่าวเน้นที่ระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self – Regulating System) ในระดับบุคคล กองวิชา กรม นักเรียน/กองการปกครองและสถาบัน

2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึงการตรวจสอบผลการดำเนินการของระบบและกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษาภายใน ที่สถาบันการศึกษาได้จัดให้มีขึ้น โดยจะเป็นการตรวจสอบเชิงระบบ มุ่งเน้นการพิจารณาว่า สถาบันได้มีระบบควบคุมคุณภาพหรือไม่ได้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นเพียงใดและมีขั้นตอนการดำเนินการที่จะทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ว่าการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึงการประเมินค่าระดับคุณภาพของกิจกรรมเฉพาะอย่างในหน่วยงาน เช่น คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพของงานวิจัย คุณภาพของการสอน เป็นต้น โดยมีจุดเน้นที่โปรแกรมวิชา การประเมินจะใช้วิธีการศึกษาตนเอง (Self Study) การประเมินทางวิชาการจากภายนอก (External Peer Review) และการใช้ตัวบ่งชี้วัดพฤติกรรม (Performance Indicators) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3), 2553)

รูปแบบจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน ซึ่งมีหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้คุณ – ให้โทษ

2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง(evidence-based) และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability)

3. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับควบคุม

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาของชาติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยสถาบันสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถาบันและผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2545, น.5)

จากคำกล่าวข้างต้น หลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีหลักการคือการสร้างความมั่นใจและพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาการมีภาวะผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารโรงเรียนการให้ทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติทุกระดับทุกขั้นตอนที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงการแสดงผลงานที่ความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้และการรายงานสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

2.4 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, น.5) กล่าวถึง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เป็นกระบวนการดำเนินการของหน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ หลังจากนั้นหน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันการศึกษาจัดทำแผน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ในด้านการพัฒนาหลักสูตร สื่อการพัฒนาครูและบุคลากร ธรรมเนียมสถานศึกษา ระเบียบการสอน การแนะแนว การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ทั้งนี้จะเน้นระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน ติดตาม กำกับกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การตรวจสอบ (Quality Audit) เป็นการดำเนินการของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในการยืนยันเป้าหมายที่กำหนด มุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ โดยการดำเนินการดังนี้ การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบด้วยตนเองของสถาบันการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่าง

ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และรายงานผลต่อผู้ปกครองและผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา การตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและ/ หรือใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการประเมินค่าระดับคุณภาพของกิจกรรมเฉพาะอย่าง ในหน่วยงาน เช่น คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพของงานวิจัย คุณภาพของการสอน เป็นต้น การ ประเมินคุณภาพภายในจะใช้วิธีการศึกษาตนเอง (Self Study) และการประเมินตนเอง (Self Assessment) ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการดำเนินงานโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อประเมินผลและรับรองว่า สถาบันการศึกษาจัดการศึกษาได้คุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

กระบวนการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

1. การควบคุมคุณภาพเป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดย สถาบันการศึกษาจัดระบบและกลไกการควบคุมภายในขององค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต นักเรียนหรือนักศึกษา เช่น ประกาศนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาการแต่งตั้งคณะกรรมการ และผู้รับผิดชอบ มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพ เข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ประกอบด้วย

2. การตรวจสอบเป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อยืนยันเป้าหมายที่กำหนด มุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ โดยการตรวจสอบ คุณภาพจะตรวจสอบว่าสถาบันการศึกษา มีระบบและกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษาหรือไม่ ตรวจสอบการดำเนินงานของระบบและกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษาภายในและขั้นตอนการ ดำเนินงาน

3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินค่าระดับคุณภาพของกิจกรรมเฉพาะอย่างใน หน่วยงาน เช่น คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพของงานวิจัย คุณภาพของการสอน เป็นต้น การ ประเมินคุณภาพภายในจะใช้วิธีการศึกษาตนเอง(Self Study) และการประเมินตนเอง (Self Assessment) ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการดำเนินงานโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา เพื่อประเมินผลและรับรองว่าสถาบันการศึกษาจัดการศึกษาได้คุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ในปีการศึกษา 2557 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้พัฒนาเกณฑ์ การประเมินและตัวบ่งชี้ขึ้นมาใหม่ และให้ใช้ในการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ประจำปี การศึกษา 2557 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553, น.15) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับหลักสูตร

2. ระดับคณะ

3. ระดับสถาบัน

ดังนั้น กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษากระบวนการที่สำคัญจะประกอบไปด้วย การควบคุมคุณภาพ เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันการศึกษา จัดระบบและกลไกการควบคุมภายในขององค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตนักเรียนหรือนักศึกษาการตรวจสอบ เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อยืนยันเป้าหมายที่กำหนด มุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการการประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินค่าระดับคุณภาพของกิจกรรมเฉพาะอย่างในหน่วยงาน

2.5 แนวทางการดำเนินงานไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

อุทุมพร จามรมาน (2543, น.2) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีเป้าหมายดังนี้

1. พัฒนानุเคราะห์

1.1 สร้างจิตสำนึกในการทำงานได้แก่บุคลากรของโรงเรียนให้มีความรักงานเกิดความสุขในการทำงานเห็นความสำคัญของงานและชื่นชมผลแห่งความสำเร็จของการมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในงานที่ได้ทำ

1.2 พัฒนาคณะกรรมาธิการของโรงเรียนให้มีวิสัยทัศน์ในการทำงานมีทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์มีเป้าหมายชัดเจนมีความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวและอดทนที่จะไปสู่เป้าหมายให้เกิดขึ้นก้าวหน้ามีอนาคตและมองการณ์ไกล

1.3 พัฒนาด้านความรู้โดยการให้เข้าร่วมสัมมนาเข้ารับการศึกษาอบรมและการใช้คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานต่างๆในการปฏิบัติงาน

2. พัฒนาการดำเนินงาน

2.1 ให้โรงเรียนมีการบริหารระบบคุณภาพมีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการทำงาน

2.2 ให้มีการทำงานเป็นทีมโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันแก้ปัญหาจริงใจและยอมรับซึ่งกันและกันมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3 ให้มีการทำงานเป็นมาตรฐานผลผลิตและกระบวนการทำงาน

2.4 ให้มีระบบการประเมินตนเอง

3. จัดให้มีระบบการประเมินโรงเรียนและรายงานความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ด้านการสอนและด้านการควบคุมคุณภาพในแต่ละปีการศึกษาโดยโรงเรียนเป็นผู้ประเมินหรือบุคลากรภายนอกเป็นผู้ประเมิน

4. สร้างมาตรการการจูงใจประกาศเกียรติคุณการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งต่อมาในปี พ.ศ. 2542

อุทุมพร จามรมาน (2543, น.5) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

1.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนและสนองนโยบายกฎระเบียบต่างๆ

1.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาต่อเนื่อง

1.3 ประกาศและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติงานได้ ตรงกันรวมทั้งเป็นแนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การบริหารจัดการคุณภาพ

2.1 จัดการพัฒนาองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบวิธีการดำเนินงาน กระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.2 จัดและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้

2.3 กำหนดนโยบายแนวดำเนินงานและวิธีปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการ เรียนการสอนและด้านการจัดการและบริการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นมาตรฐานการ ดำเนินงานร่วมกันทั้งระดับผู้บริหารหัวหน้างาน โครงการและผู้ปฏิบัติงาน

2.4 ติดตามกำกับกับการดำเนินงานระบบคุณภาพทุกระดับอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง

3. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

3.1 ตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงานโครงการของตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานที่ กำหนดไว้

3.2 ทบทวนผลการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของระบบคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยคณะผู้บริหารคณะกรรมการสถานศึกษาผู้ปกครองชุมชนทุก สิ้นปีการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบคุณภาพและการดำเนินงานต่อไป

4. การรายงานคุณภาพการศึกษา

4.1 รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นระยะๆและทุกสิ้นภาคเรียนให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ

4.2 รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียนให้ผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.3 รายงานความสำเร็จของการดำเนินงานจัดการศึกษาตามเป้าหมายเมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญโรงเรียนให้ผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

จุดมุ่งหมายของการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในก็เพื่อตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถาบันตามระบบและกลไกที่สถาบันนั้นๆ ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันได้ทราบสถานภาพที่แท้จริง อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางและพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์และมาตรฐานที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพที่มีประสิทธิภาพนั้น ทั้งคณะผู้ประเมินและสถาบันที่รับการประเมินจำเป็นต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ทั้งนี้ สถาบันต้องวางแผนจัดกระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในให้เสร็จก่อนสิ้นปีการศึกษาที่จะเริ่มวงรอบการประเมิน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ดังนี้

1. เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาได้ทันในปีการศึกษาถัดไป และตั้งงบประมาณได้ทันก่อนเดือนตุลาคม (กรณีที่ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ)

2. เพื่อให้สามารถจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ภายใน 120 วัน นับจากวันสิ้นปีการศึกษาของแต่ละสถาบันเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเกิดประโยชน์ดังที่กล่าวข้างต้น จึงควรมีแนวทางการจัดกระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน เป็น 4 ขั้นตอนตามระบบการพัฒนาคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงานและเก็บข้อมูล (Do) การประเมินคุณภาพ (Check) และการเสนอแนวทางปรับปรุง (Act) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

เพราะฉะนั้น แนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานการศึกษาการจัดการธรรมนูญโรงเรียนประชุมครูและบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันประกาศนโยบายคุณภาพของโรงเรียนมีการบริหารจัดการคุณภาพโดยพัฒนาองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบวิธีการดำเนินงานกระบวนการ และทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมีการพัฒนาบุคลากรพัฒนาการทำงานตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สร้างมาตรฐานการมุ่งใจและมีการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเกิดประโยชน์

3. การจัดการศึกษาเอกชนนอกระบบ

3.1 การรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา

การรับรองวิทยฐานะในอดีตการรับรองคุณภาพการศึกษาเอกชนที่ผ่านมาได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับรองวิทยฐานะโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2548 จะเป็นการรับรองครั้งเดียวมีผลตลอดปีจึงไม่จูงใจให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นสิ่งที่เป็นปัจจัยในการจัดการในโรงเรียนแต่ขาดส่วนที่เป็นกระบวนการในการดำเนิน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การควบคุมกำกับการนิเทศการพัฒนาบุคคลและไม่ค่อยได้คำนึงถึงผลผลิต หรือประสิทธิผลในการจัดการของโรงเรียน โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ได้รับรองวิทยฐานะจึงยังไม่สร้างความมั่นใจได้ว่าโรงเรียนนั้นๆ มีคุณภาพอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสิ่งที่ระบุไว้ในระเบียบไม่ส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมขอบข่ายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้น จุดอ่อนของการรับรองวิทยฐานะจึงไม่สามารถปลูกศรัทธาให้กับผู้ปกครองนักเรียนได้อย่างเสมอดันเสมอปลายซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจากการรับรองวิทยฐานะมาเป็นการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาพุทธศักราช 2538 โดยมีระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน การประกันคุณภาพเป็นขั้นตอนการควบคุมคุณภาพภายในที่โรงเรียนสามารถกำหนดภาพความสำเร็จยุทธศาสตร์ หรือวิธีการที่นำสู่ความสำเร็จนั้นๆ รวมทั้งมีการดำเนินงานและประเมินผลการทำงานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องส่วนการรับรองมาตรฐานเป็นกลไกตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก เพื่อยืนยันความมั่นใจให้แก่ทุกฝ่ายว่าโรงเรียนเอกชนได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในการปฏิบัติภารกิจได้อย่างมั่นใจสามารถดำเนินกิจการโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพและเป็นปึกแผ่นมั่นคงเป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งเป็นเจตนารมณ์หลักประการหนึ่งของนโยบายการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลจึงได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เน้นหลักการให้โรงเรียนได้พัฒนาและประเมินตนเองอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องบนพื้นฐานของควมมีเสรีภาพทางวิชาการและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการโดยผู้บริหาร โรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้สังคมหรือหน่วยงานภายนอกเข้าไปตรวจสอบได้เพื่อให้ภาครัฐและเอกชนได้รับทราบเพื่อให้เกิดความเชื่อถือนั่นคือการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดังนั้นการประกันคุณภาพโรงเรียน

ต้องดำเนินกิจกรรมเป็นวัฏจักรที่ต่อเนื่องและต้องทำให้เป็นปกติจึงจะสามารถสร้างความมั่นใจได้ตลอดเวลา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553)

จากขั้นตอนการแนวทางปฏิบัติจะเห็นว่า การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนนั้นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้เริ่มพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดการวิจัยสถาบันนั่นคือให้โรงเรียนพัฒนาและประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องและให้บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อให้ข้อเสนอแนะและยืนยันผลการดำเนินงานพัฒนาของโรงเรียนทั้งนี้โดยจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้สูงขึ้นและไปสู่ความเป็นเลิศให้ได้ซึ่งจะเป็นการสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ดังนั้นจะเห็นว่าความแตกต่างระหว่างระเบียบว่าด้วยการรับรองวิทยฐานะนั้นจะมีการรับรองเพียงครั้งเดียวจากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อโรงเรียนใดได้รับแล้วทางโรงเรียนจะจัดทำป้ายบอกสภาพว่าเป็นโรงเรียนที่ได้รับอนุญาตว่าเป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการรับรองวิทยฐานะเทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาลประกาศไว้ที่ทางประตูทางเข้าในบริเวณที่เห็นได้ชัดโดยโรงเรียนที่ได้รับรองวิทยฐานะแล้วจะมีตลอดไปแม้ได้มีการย้ายโอนเปลี่ยนมือเจ้าของหรือผู้รับใบอนุญาตคนแล้วคนเล่าทั้งๆที่โรงเรียนนั้นถูกทะเลาะไม่มีพัฒนาให้มีสภาพและบรรยากาศเช่นโรงเรียนที่ดีทั้งหลาย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2542: 1)

เพราะฉะนั้น การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนจะประสบผลสำเร็จในการสนองเจตนารมณ์ของแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจะขึ้นอยู่กับความพยายามร่วมกันทั้งระหว่างโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียนนักเรียนผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนทรัพยากรจากภายนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

3.4 มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ ประกอบด้วย 12 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ดังนี้ (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน, 2550, น.2-11)

มาตรฐานที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนเหมาะสมและใช้เป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียนได้ มี 3 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและสังคมมี 2 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ มี 3 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 4 กระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียนตรงตามสภาพจริง มี 2 ตัว
บ่งชี้

มาตรฐานที่ 5 ครู/ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนและประพฤติตน
เหมาะสมกับวิชาชีพครูมี 3 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษายู่ในระดับสูง มี 1
ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 3
ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ มี 2 ตัวบ่งชี้

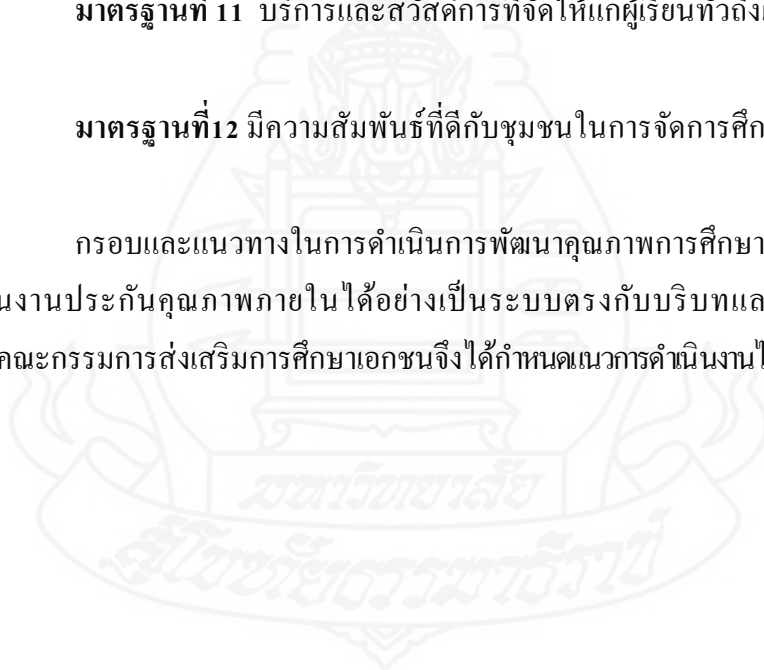
มาตรฐานที่ 9 ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมี 5 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 10 อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบ/สถานที่ฝึกปฏิบัติ และ
สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับหลักสูตร และเพียงพอต่อการใช้งาน มี 2 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 11 บริการและสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั่วถึงและเพียงพอ มี 2 ตัว
บ่งชี้

มาตรฐานที่ 12 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องมี 1
ตัวบ่งชี้

กรอบและแนวทางในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรับการประเมินผล
การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในได้อย่างเป็นระบบตรงกับบริบทและสภาพของโรงเรียน
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนเหมาะสมและใช้เป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงาน
ของโรงเรียนได้มี 3 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงาน 5 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวทางการดำเนินงาน
1.1 ปรัชญาของโรงเรียนมีสาระสำคัญที่สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการศึกษาของชาติสนองความต้องการของสังคมและมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดแก่ผู้เรียน	1. ศึกษาปรัชญาการศึกษาของชาติ 2. รวบรวมข้อมูลความต้องการของสังคม/ท้องถิ่น/ชุมชน 3. จัดประชุมบุคลากรเพื่อร่วมกำหนด/ทบทวนปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน
1.2 เป้าหมายของโรงเรียนมุ่งเน้นผลที่แท้จริงที่จะเกิดแก่ผู้เรียนรวมทั้งเน้นประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา	4. จัดทำปรัชญา เป้าหมายเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่ให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคคล/สังคมภายนอกรับรู้
1.3 บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนตรงกันและใช้เป็นแนวในการดำเนินงาน	5. ประชาสัมพันธ์ให้สังคม ผู้เรียนเข้าใจปรัชญาของโรงเรียน

มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและสังคมมี 2 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงานตัวบ่งชี้ข้อ 2.1 (3 ข้อ) ข้อ 2.2 (3 ข้อ)

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
2.1 มีเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้ทันต่อวิทยาการ/เทคโนโลยี และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและสังคม	1. ดำเนินการให้หลักสูตรได้รับการอนุมัติ 2. วิเคราะห์หลักสูตร/ประเมินผลการใช้หลักสูตร 3. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและสังคมพร้อมจัดทำเอกสารหลักสูตร

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับ จุดประสงค์ของหลักสูตร	1. จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อวางแผน จัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 2. จัดทำเอกสารแบบประเมินกิจกรรมที่กำหนด 3. สรุปผลและเขียนรายงานผลการจัดกิจกรรมฯ ทุกกิจกรรม

มาตรฐานที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพมี 3 ตัวบ่งชี้
มีแนวการดำเนินงาน 9 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
3.1 มีการวางแผนการเรียนรู้/แผนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร	1. ครู/ผู้สอน ทำแผนการเรียนรู้/แผนการสอนโดยระบุกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์และการวัดผลให้ชัดเจน
3.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการเรียนรู้/แผนการสอน	2. จัดหา/ผลิตสื่อ/เอกสารการเรียนรู้ อุปกรณ์ที่ให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้จริงตามแผนการเรียนรู้/แผนการสอน
3.3 มีการใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้เหมาะสม กับเนื้อหาและเพียงพอกับผู้เรียน	3. ให้ครู/ผู้สอน ทดลองใช้สื่อ อุปกรณ์ก่อนดำเนินการสอน 4. วิเคราะห์ผู้เรียนและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน 5. การจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้/แผนการสอน 6. ใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลาย 7. ใช้สื่อ อุปกรณ์ เอกสาร ตามแผนการเรียนรู้/แผนการสอน และให้มีจำนวนเพียงพอกับผู้เรียน และอยู่ในสภาพใช้งานได้

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
	8. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน 9. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซ่อม/เสริมตามความจำเป็นของผู้เรียนแต่ละคน

มาตรฐานที่ 4 กระบวนการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตรงตามสภาพจริง มี 2 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงาน 9 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
4.1 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง	1. ประชุมจัดทำแนวปฏิบัติหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล 2. ครู/ผู้สอนและผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
4.2 มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	3. จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 4. ดำเนินการวัดและประเมินผลก่อนเรียน/ระหว่างเรียน/หลังเรียน ตามความเหมาะสม 5. จัดทำข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้เป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง 6. แจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนรับทราบ 7. จัดทำเอกสารสรุปผลการเรียนในภาพรวม 8. ประชุมครู/ผู้สอน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา แนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ของครู/ผู้สอน และการพัฒนาหลักสูตร 9. ครู/ผู้สอน ใช้ผลการวิเคราะห์ผลการเรียนไปพัฒนาแผนการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 ครู/ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนและประพฤติตนเหมาะสมกับวิชาชีพ
ครูมี 3 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงาน 5 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
5.1 ครู/ผู้สอนมีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับวิชาที่สอนและมีจำนวน เพียงพอ	1. จัดหาครู/ผู้สอนที่เหมาะสม และเพียงพอกับ หลักสูตรที่เปิดสอน เช่น จำนวนครู วุฒิครู ประสบการณ์ของครู และอื่น ๆ 2. นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการ ปฏิบัติงานของครู/ผู้สอนเป็นระยะ
5.2 ครู/ผู้สอนปฏิบัติสอดคล้องกับ จรรยาบรรณวิชาชีพครู	3. นำผลการประเมินมาพัฒนาครู/ผู้สอน 4. จัดแหล่งเรียนรู้ให้ครู/ผู้สอน (มุมหนังสือ อินเทอร์เน็ต) ให้การสนับสนุนด้านการเงิน ให้ เวลา
5.3 ครู/ผู้สอนมีความมุ่งมั่นต่อการ พัฒนาตนเองและพัฒนาการทำงาน อย่างต่อเนื่อง	5. กระตุ้นให้ครู/ผู้สอน จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับ - ประวัติการศึกษา - ประวัติการฝึกอบรม/ดูงาน - ประวัติการทำงาน - ผลงานที่ได้รับรางวัล

มาตรฐานที่ 6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับสูง มี 1 ตัวบ่งชี้ มีแนวการ ดำเนินงาน 2 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
6.1 ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามเกณฑ์ ประเมินผลการเรียนของโรงเรียน	1. จัดทำข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาเป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง 2. จัดทำสถิติผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา/ หลักสูตร

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 3 ตัวบ่งชี้ มีแนว
การดำเนินงาน 4 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
7.1 ผู้เรียนมีความสนใจมุ่งมั่นและกระตือรือร้นต่อการเรียน	1.บันทึกเวลาเรียนของผู้เรียนเป็นประจำแลต่อเนื่อง 2.จัดทำแบบประเมิน แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน
7.2 ผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนครู/ผู้สอน และบุคลากรอื่นในโรงเรียน	เกี่ยวกับการเข้าเรียนตรงเวลา ความรับผิดชอบและการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและอื่นๆ
7.3 ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านจริยธรรมซื่อสัตย์ ประหยัด และมีระเบียบ	3.จัดกิจกรรม/บรรยากาศส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมของผู้เรียน 4.ประเมิน/สังเกตพฤติกรรมและวิเคราะห์สรุปผล

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ มี 2 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงาน 4 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
8.1 ผู้บริหาร/ผู้รับใบอนุญาตมีความรู้ความสามารถในงานวิชาการ วิชาชีพ และการบริหารจัดการโรงเรียน	1.มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา เป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ ฯลฯ 2.บริหารงานอย่างยุติธรรม เอาใจใส่งานและทุ่มเทเวลาให้กับโรงเรียน ฯลฯ
8.2 ผู้บริหาร/ผู้รับใบอนุญาตมีคุณธรรม จริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี	3.เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรม หรือ ตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ 4.เป็นวิทยากรหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ/วิชาชีพกับหน่วยงานอื่นๆ

มาตรฐานที่ 9 ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ มี 5 ตัวบ่งชี้ และมีแนวการดำเนินงานตัวบ่งชี้
ข้อ 9.1(3 ข้อ) ข้อ 9.2(4 ข้อ) ข้อ 9.3(4 ข้อ) ข้อ 9.4(3 ข้อ)และข้อ 9.5(3 ข้อ)

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
9.1 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนชัดเจน เหมาะสมกับขนาดและหรือหลักสูตรของโรงเรียน	1.จัดแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน 2.จัดบุคลากรให้มีบทบาทหน้าที่ครบตามโครงสร้างการบริหารงานและภาระงานของโรงเรียน 3.จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บุคลากรใช้เป็นแนวปฏิบัติ
9.2 คุณภาพของการบริหารจัดการ	1.จัดทำกฎ ระเบียบ/แนวปฏิบัติสำหรับบุคลากรในโรงเรียน 2.จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และ แผนปฏิบัติงานประจำปี 3.จัดทำระบบบัญชีรับจ่ายให้เป็นปัจจุบัน 4.รายงานแสดงผลการกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผน
9.3 มีนวัตกรรม/เทคโนโลยีและระบบ ข้อมูล/สารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการเหมาะสมกับการใช้งาน	1.มีผู้รับผิดชอบระบบข้อมูล/สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ 2.สำรวจความต้องการใช้ข้อมูล/สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ 3.จัดหาอุปกรณ์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการให้เพียงพอตามความต้องการตามสภาพของโรงเรียน 4.จัดทำข้อมูล/สารสนเทศที่มีคุณภาพเป็นปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ เช่น ใช้ในการบริหารจัดการ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ฯลฯ 5.มีการแสวงหานวัตกรรม/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการใช้งาน

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
9.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึงทั้งโรงเรียน	1.จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร 2.ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตามแผนที่วางไว้ 3.ติดตามประเมินผลบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปใช้ในการปรับแผนพัฒนาบุคลากร (พิจารณาจากแผนปฏิบัติงานประจำปี)
9.5 มีการนิเทศ กำกับ และประเมินผลการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	1.นิเทศ กำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานเป็นระยะ 2.สรุปประเมินผลแผนปฏิบัติงานประจำปี/แผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน 3.จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เพื่อเผยแพร่ และส่งให้หน่วยงานต้นสังกัด

มาตรฐานที่ 10 อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบ/ สถานที่ฝึกปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมเหมาะสม
กับหลักสูตรและเพียงพอต่อการใช้งานมี 2 ตัวบ่งชี้ และมีแนวการดำเนินงาน 4 ข้อ

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
10.1 อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบ/ สถานที่ฝึกปฏิบัติเพียงพอกับการใช้งาน และเหมาะสมกับหลักสูตรที่เปิดสอน	1.มีผู้รับผิดชอบด้านอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อม 2.มีการตรวจสอบดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ 3.มีการบันทึกรายการครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก
10.2 บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้	4.มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

มาตรฐานที่ 11 บริการและสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั่วถึงและเพียงพอมี 2 ตัวบ่งชี้ มีแนวการดำเนินงานตัวบ่งชี้ที่ 11.1(2 ข้อ) ตัวบ่งชี้ที่ 11.2 (9 ข้อ)

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
11.1การจัด/บริการสุขาภิบาลถูกสุขลักษณะและอนามัย	1. จัดหาน้ำดื่มและภาชนะที่สะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ 2. จัดและตรวจสอบสิ่งต่อไปนี้ให้ถูกสุขลักษณะอยู่เป็นประจำ เช่น - การจัดเก็บขยะ - ระบบการระบายน้ำเสีย - ห้องน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างหน้า - อื่นๆ เช่น ความสะอาดของห้องเรียน อาคารเรียน
11.2 มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัย ให้เหมาะสม	1. จัดทำแนวปฏิบัติการดูแลรักษาความปลอดภัยด้านต่างๆ เช่น ด้านอัคคีภัย อุบัติเหตุ ฯลฯ 2. ติดตั้งเครื่องดับเพลิงชนิดมือถือและมีสภาพพร้อมใช้งานอย่างน้อยชั้นละ 1 เครื่อง 3. มีทางหนีไฟ/บันไดหนีไฟและมีป้ายบอกทางหนีไฟ 4. มีไฟส่องสว่างสำรอง สามารถมองเห็นช่องทางเดินได้ขณะเพลิงไหม้หรือไฟดับ 5. มีสัญญาณเตือนเพื่อให้หนีไฟที่สามารถส่งเสียงหรือสัญญาณให้คนที่อยู่อาคารได้ยินหรือทราบทั่วถึง 6. ติดตั้งแผนผังของอาคารแต่ละชั้นแสดงตำแหน่งห้องให้ชัดเจน 7. มีผู้ดูแลรับผิดชอบโดยตรง 8. ลูกกรงเหล็กค้ำสามารถเปิดออกสู่ภายนอกได้ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน 9. ให้ความรู้/อบรมบุคลากรเกี่ยวกับความปลอดภัยเพื่อป้องกันอัคคีภัย/อุบัติเหตุ อุบัติภัยในโรงเรียน/ชุมชน

**มาตรฐานที่ 12 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องมี 1 ตัวบ่งชี้ มีแนว
การดำเนินงาน 2 ข้อ**

ตัวบ่งชี้	แนวการดำเนินงาน
12.1 มีการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนหรือองค์กรภายนอก	1. ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในงาน/กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน/สังคม/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2. จัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้หรือให้บริการแก่ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงานอื่นตามโอกาสที่เหมาะสม

จากคำกล่าวข้างต้น การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สิ่งสำคัญประการแรกที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ คือ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งโรงเรียนนอกระบบจะมีหลักสูตรการสอนหลากหลาย แต่ละหลักสูตรจะมีวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน โรงเรียนจะต้องกำหนดสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นคุณลักษณะของผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแล้วจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องใดและระดับใด ให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการประกันคุณภาพผลผลิตของโรงเรียน และเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เรียน

3.2 การแบ่งประเภทและลักษณะของโรงเรียนนอกระบบ

การกำหนดประเภทและลักษณะของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรของโรงเรียนนอกระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการโรงเรียนนอกระบบทุกประเภท สามารถแบ่งประเภทและลักษณะของโรงเรียนนอกระบบออกเป็น 7 ประเภท (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน, 2554) ได้แก่

1. ประเภทสอนศาสนา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะการสอนศาสนา
2. ประเภทศิลปะและกีฬา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาเกี่ยวกับดนตรี ศิลปะ และกีฬา
3. ประเภทวิชาชีพ เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพ เพื่อให้นักเรียนนำไปประกอบอาชีพหรือเพิ่มเติมทักษะในการประกอบอาชีพ
4. ประเภทกวดวิชา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เสริมความรู้บางรายวิชา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ประเภทสร้างเสริมทักษะชีวิต เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เสริมสร้างความคิด เชาวน์ปัญญา และทักษะอื่น

6. ประเภทศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นศูนย์การศึกษาที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

7. ประเภทสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นให้เป็นทางเลือกหนึ่งของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ”

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มโรงเรียนนอกระบบ 4 ประเภท ได้แก่ กวดวิชา ลิขชีพ ศิลปะและการกีฬา และสร้างเสริมทักษะชีวิต เนื่องจากในการพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยไม่มีโรงเรียนนอกระบบที่เกี่ยวกับทางศาสนา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 วิจัยในประเทศ

อัครพัฒน์ อุดมพัฒน์ (2554) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตราเขต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตราเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตราเขต 1 โดยรวมและรายด้านจำแนกตามตำแหน่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมมีการดำเนินงานดีทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ได้มีการเตรียมตัวในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างดีมากตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานและการพัฒนาในด้านมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

สัลมาน สะบูดิง (2551) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จำนวน 7 ด้านประกอบด้วยปัจจัยด้านภาวะผู้นำทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนการจูงใจการมีส่วนร่วมการติดต่อสื่อสารการทำงานเป็นทีม โครงสร้างองค์การเทคโนโลยีกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลคือ

ครูผู้สอนวิชาสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยภาพรวมการแสดงผลพฤติกรรมและการดำเนินงานของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการมุ่งใจด้านการมีส่วนร่วมด้านการติดต่อสื่อสารด้านการทำงานเป็นทีมมีการแสดงผลพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านทรัพยากร เพื่อการเรียนรู้ การสอนด้านโครงสร้างองค์การและด้านเทคโนโลยีมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูงถึงสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ปัจจัยการบริหารด้านการทำงานเป็นทีมด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้การสอนด้านภาวะผู้นำและด้าน โครงสร้างองค์การสามารถพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.84 มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ร้อยละ 70.8 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.35

กิตติพงษ์ หาดตรงจิตต์ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษางัวอุดรธานีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับประสิทธิผลการดำเนินการประกันคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพเกือบทุกปัจจัยอยู่ในระดับมากยกเว้นปัจจัยด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งพบว่าปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้างองค์การด้านการเมืองและด้านเทคโนโลยีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ นอกนั้น ไม่แตกต่างกันโดยผู้บริหารเห็นว่าปัจจัยที่แตกต่างกันนั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่าความเห็นของครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดเกือบทุกปัจจัยแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านสภาพทางกายภาพและด้านวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกัน โดยในโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่าปัจจัยที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่า

โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก สำหรับอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ด้านผู้เรียนปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การด้านการเมืองและด้านเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ระดับ .05 กับผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาด้านครูผู้สอนปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ระดับ .05 กับผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านผู้บริหารปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านภาวะผู้นำด้านการเมืองและด้านเทคโนโลยี ที่ระดับ .05 กับผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

ทิพย์สุดา ศิลปะ (2551) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พบว่า

1. ระดับประสิทธิภาพการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง
 - 1.1 จุดแข็ง ของประสิทธิภาพ การประกันคุณภาพการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยฯ กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์
 - 1.2 จุดอ่อน ของประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยฯ มีงบประมาณ สนับสนุนไม่เพียงพอ
2. ระดับประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 - 2.1 จุดแข็ง ของประสิทธิผล การประกันคุณภาพการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยฯ สรุป และจัดทำรายงานผลการดำเนินการ ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 จุดอ่อน ของประสิทธิผล การประกันคุณภาพการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยฯ มิได้นำผลการประเมินมาตรฐานองค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ไปปรับปรุง และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง
3. ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นปัจจัยหลักที่จะผลักดันงานประกันคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามที่มหาวิทยาลัยฯ มุ่งหวัง รองลงมา เป็นปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของบุคลากร และปัจจัยด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ ตามลำดับ

บังอร ไช้ชัยภูมิ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่าสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการจัดให้

มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการจัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ส่วนด้านที่ปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับน้อยทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาส่วนข้อที่มีปัญหาคือ ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การเปรียบเทียบสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ไม่แตกต่างกันในภาพรวมและรายด้าน การเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ 2 ด้านคือ ด้านการจัด แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และมีด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในระดับ .05 อยู่ 4 คือ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในและด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันการเปรียบเทียบสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน การเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

นันทภา ปัญญรัตน์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย ผลการวิจัยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย ประกอบด้วย 1. การกำหนดพื้นฐานสำหรับโปรแกรม 2. การวิเคราะห์สถานการณ์สำหรับกลุ่มผู้บริการ 3. การพิจารณาผลที่พึงประสงค์ 4. การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน 5. การสร้างแผนการเรียนรู้ 6. โปรแกรมการปฏิบัติงาน 7. ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร 8. การรายงานค่าของโปรแกรมและองค์ประกอบของการเรียนรู้คือ หลักการเรียนรู้ผ่านฐานกายใจความคิดและหลักการเป็นผู้สอน ทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย ผลการวิจัยกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นฤมล ราชบุรี (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน เอกชนนอกระบบในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและ เปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวางแผนงาน ด้านการ ดำเนินการ ด้านการตรวจสอบประเมินผล ด้านการพัฒนาปรับปรุง และด้านการบริหารงาน ประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพครู ด้าน คุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน/การเรียนรู้ ด้านคุณภาพผู้เรียน/ผู้จบการศึกษา และ ด้านการสนับสนุน/ความร่วมมือจากภายนอก ของโรงเรียนเอกชนนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานประกันคุณภาพอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานประกันคุณภาพที่สอดคล้อง กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการวางแผนงาน ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจสอบ ประเมินผล และด้านการพัฒนาปรับปรุง

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Harman (1996) ได้เสนอวิธีการประกันคุณภาพแนวใหม่ ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ ในสมัยปัจจุบันไว้ดังนี้

1. ระเบียบวิธีที่ใช้ (Methodologies) มี 5 แบบ ได้แก่
 - 1.1 การศึกษา หรือประเมินตนเองภายในสถาบัน
 - 1.2 การตรวจสอบกันเองภายในกลุ่มสถาบัน และเชิญบุคคลภายนอกมาร่วมด้วย
 - 1.3 การวิเคราะห์เอกสารทางสถิติต่าง ๆ และ/หรือ การวิเคราะห์จากตัวบ่งชี้ผล การดำเนินงาน
 - 1.4 การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน หรือนักศึกษา ผู้จบการศึกษา นายจ้าง และองค์กรวิชาชีพต่างๆ
 - 1.5 การจัดสอบวัดความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียน
2. จุดเน้น (Focus) มีจุดเน้น 2 ระดับ คือระดับชาติ หรือ ระดับภาคโดยภาพรวม กับ ระดับสถาบัน

ระดับชาติ หรือ ระดับภาค (System Level) การศึกษาของแต่ละภาค หรือทั้งประเทศ การตรวจสอบสาขาวิชาในระดับชาติ (National Review of Disciplines)

 1. ตรวจสอบเฉพาะผลงานด้านการทำวิจัย
 2. ตรวจสอบเฉพาะการสอน

3. ตรวจสอบทั้งการวิจัย และการสอน

การประเมินแต่ละสถาบัน (Institutional Evaluations)

1. ตรวจสอบเฉพาะผลงานด้านการการวิจัย
2. ตรวจสอบเฉพาะการสอน
3. ตรวจสอบกระบวนการประกันคุณภาพที่ใช้ในสถาบัน
4. ตรวจสอบแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งการสอน การวิจัย การบริหารจัดการและกระบวนการ

ประกันคุณภาพ

ระดับสถาบัน (Institutional Level)

1. การตรวจสอบภาควิชา คณะ และสาขา (Schools)
2. การตรวจสอบรายวิชา และโปรแกรม
3. การตรวจสอบหน่วยที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและบริการ
3. การรายงานผล และการติดตามผลการจัดการศึกษา (Reporting and Follow-up

Activities)

3.1 รายงานต่อสถาบันหรือหน่วยที่ถูกตรวจสอบเท่านั้น

3.2 รายงานต่อสถาบัน และตีพิมพ์เผยแพร่ด้วย

3.3 รายงานอย่างเป็นทางการต่อรัฐมนตรี กระทรวง สำนักงานประมาณ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับระดับสถาบันก็รายงานต่ออธิการบดี และรองอธิการบดี

.4 รายงานต่อสาธารณะ จัดอันดับ และตีพิมพ์ผลการจัดอันดับแล้วเผยแพร่ การ

รับรองวิทยฐานะ (Accreditation) หรือรับรองหน่วยงาน (Validation)

การศึกษาตนเองหรือประเมินตนเองของแต่ละสถาบัน จะเป็นวิธีการหลักสำหรับ

1. การประเมินผลงาน
2. การรวบรวมข้อมูล และ
3. การวัดในเรื่องต่าง ๆ

ส่วนการประเมินผลการดำเนินงาน (Performance) จะเข้าไปในการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่ม (Peer review) ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอุตสาหกรรม ผู้เชี่ยวชาญตามสาขาอาชีพ หรือทั้งสองกลุ่ม การใช้ตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน และ/หรือการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การศึกษาหรือประเมินตนเองของแต่ละสถาบันเป็นวิธีการที่เหมาะสม และประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะเมื่อสถาบันเป็นผู้ผลักดันให้มีการประเมินผลการทำงานของตนเอง ก็ย่อมจะมีการปรับปรุงการทำงานอย่างแท้จริง ความยากลำบาก หรือ

ผลร้ายที่อาจเกิดจากการประเมินจะมีน้อยลงเพราะเป็นการประเมินตนด้วยตนเอง ส่วนการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่ม ก็มักจะมีบางประเด็นที่เชื่อมโยงกับการประเมินตนเอง โดยเป็นโอกาสในการที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก (External Accountability) คือจากสถาบันอื่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าการประเมินตนเองได้กระทำอย่างจริงจังเพียงใด การประเมินส่วนใหญ่อาศัยสารสนเทศเชิงสถิติ, ตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน และผลการสำรวจต่าง ๆ Harman (1996 : 91-96) ได้เสนอยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพ ดังนี้

1. ต้องยอมรับว่านวัตกรรมหรือวิธีการประกันคุณภาพแบบใหม่ เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจากตัวอย่างที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นว่า บางประเทศได้ใช้วิธีการประกันคุณภาพแบบเก่า ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน วิธีการประกันคุณภาพที่ดี ต้องเป็นวิธีที่ช่วยเสริมให้วิธีการประกันคุณภาพวิธีอื่นเข้มแข็งขึ้น
2. เลือกสรรวิธี และระเบียบวิธีการประกันคุณภาพที่แพร่หลายแล้วในประเทศ หรือในสถาบันต่าง ๆ
3. แสวงหาวิธี และระเบียบวิธีที่เหมาะสมต่อทั้งระดับสถาบัน หรือ ระดับชาติ หรือ ระดับภาคที่มีค่าใช้จ่ายไม่มากเกินไป และกลุ่มอาจารย์และนักวิชาการให้การสนับสนุน
4. พยายามผนวกวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการประเมินตนเอง การตรวจสอบภายในกลุ่ม และการรายงานผลต่อภายนอก
5. กล่าวถึงประเด็นหลักที่ต้องการเน้น ด้วยการเขียนคำแนะนำที่ชัดเจนและเปิดเผย การทบทวนเอกสาร และการวิเคราะห์หลักฐาน
6. พัฒนากลไกในการประกันคุณภาพ เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นกระบวนการที่มีความยุติธรรม
7. ในระดับชาติ หรือ ระดับภาค ควรมีการพิจารณาองค์ประกอบที่ยังไม่ได้นำเข้ามาตรวจสอบ ว่าจำเป็นต้องตรวจสอบหรือไม่ ทั้งในการตรวจสอบสาขาวิชา และการวัดผลการทำงานของสถาบัน

8. กำหนดจุดเน้นของการพัฒนาคุณภาพในระดับสถาบัน

9. ให้ความสำคัญต่อการจัดทำรายงานผลการประเมินที่ชัดเจน

จากวิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนนอกระบบ จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำมามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ 12 มาตรฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งได้แก่ การมีปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนเหมาะสมและใช้เป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียนได้ การมีหลักสูตรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับ

ต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่นและสังคม การมีการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ การมีกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียนตรงตามสภาพจริง การมีครู/ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนและประพฤติตนเหมาะสมกับวิชาชีพครู การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับสูง การมีผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การมีผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ การมีระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ การมีอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประกอบ/ สถานที่ฝึกปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับหลักสูตร และเพียงพอต่อการใช้งาน การมีบริการและสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั่วถึงและเพียงพอ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

